

AGNIESZKA BIERNACKA

III OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
„ŚWIAT GŁUCHONIEWIDOMYCH – WYZWANIA
WSPÓŁCZESNOŚCI”

Lublin, 21-22 listopada 2014 roku

W dniach 21-22 listopada 2014 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Świat głuchoniewidomych – wyzwania współczesności”, zorganizowana przez KUL, Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym (TPG) oraz Polską Fundację Osób Słabosłyszących. Konferencja miała na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, a przez to poprawę sytuacji osób z równoczesnym uszkodzeniem wzroku i słuchu w Polsce poprzez zwiększenie szans na ich samodzielne i twórcze funkcjonowanie.

Konferencję rozpoczął mgr Grzegorz Kozłowski. Zaznaczył, że jest to bardzo ważne spotkanie, ponieważ problem głuchoślepoty jest mało znany, a z drugiej strony istotny dla osób dotkniętych tym zaburzeniem. Pierwszy referat wygłosiła prof. dr hab. Marzenna Zaorska, która uporządkowała terminologię wykorzystywaną we współczesnej pedagogice specjalnej w odniesieniu do osób głuchoniewidomych. Kolejni prelegenci przybliżyli model wsparcia osób głuchoniewidomych w Polsce i za granicą. Mgr Monika Skowrońska podkreślała, że TPG od wielu lat wspiera osoby głuchoniewidome w procesie kompleksowej rehabilitacji, aby mogły zrealizować swoje marzenia, rozwijać swoje talenty, aby stawały się coraz bardziej samodzielne i niezależne. Organizacja ta została założona w 1991 roku i jako jedyna wspiera ona osoby, które jednocześnie nie widzą i nie słyszą.

Mgr AGNIESZKA BIERNACKA – Katedra Pedagogiki Specjalnej, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin; e-mail: agnieszka_biernacka_kul@interia.pl

TPG organizuje m.in. warsztaty rzeźbiarskie, na których osoby głuchoniewidome odkrywają swoje zdolności artystyczne poprzez tworzenie prac prostych (np. wazon, garnki), jak również dużych i skomplikowanych (np. Grób Nieznanego Żołnierza). PTG organizuje również warsztaty psychoedukacyjne, aby rozszerzać wachlarz wsparcia dla osób głuchoniewidomych.

System wsparcia osób głuchoniewidomych w Norwegii przedstawiła dr Elena Hauge, która pracuje w regionalnym centrum dla osób głuchoniewidomych. Zjawisko głuchoślepoty w Norwegii jest określone jako specyficzne, które ogranicza działalność osoby oraz utrudnia jej pełne uczestnictwo w społeczeństwie do tego stopnia, że wymaga ona wsparcia społecznego oraz dopasowania indywidualnych zmian środowiskowych lub pomocy technicznych. W 2013 roku liczba osób głuchoniewidomych w Norwegii wynosiła: 257 osób z głuchoślepotą nabytą oraz 110 osób z głuchoślepotą wrodzoną. Jest to mniej niż jeden procent populacji Norwegii. Należy tutaj dodać, że do tej grupy nie są wliczone osoby, które straciły wzrok i słuch z powodu wieku. Osoby głuchoniewidome otrzymują w Norwegii pomoc w postaci przewodnika oraz mieszkanie dostosowane do ich potrzeb.

Kolejny prelegent, prof. KUL dr hab. Bogusław Marek, wygłosił referat dotyczący roli grafiki dotykowej w wyjaśnianiu pojęć opartych na wrażeniach wzrokowych. Została tutaj podkreślona rola rysunków w książkach dla dzieci niewidomych. Ostatni wykład w tej części, dotyczący możliwości i doświadczenia nauczania języka angielskiego jako obcego osób z równoczesnym uszkodzeniem wzroku i słuchu, wygłosiła dr hab. Ewa Domagała-Zyśk. W Centrum Edukacji Niestyszących i Słabosłyszących KUL odbywają się zajęcia dla osób niesłyszących, ale także głuchoniewidomych. Prelegentka swoje wystąpienie poświęciła studentce z zespołem Ushera. Wskazała na zróżnicowane sposoby komunikowania się (wykorzystywano język migowy, mowę, odczytywanie mowy z ust, także stosowano filmy z napisami), ale również odpowiednią organizację przestrzeni. Ściany sali zajęciowej powinny być wyłożone korkiem, a na podłodze powinna znajdować się miękka wykładzina. W pracy ze studentem głuchoniewidomym ważne są odpowiednie materiały dydaktyczne: podręcznik z dużym drukiem i matowymi kartami. Ważną strategią stosowaną podczas lektoratu jest uczenie się poprzez doświadczenie. Zaczynamy od konkretnego doświadczenia, jest to pewien punkt wyjścia. Następnie dokonuje się refleksyjna obserwacja, namysł nad tym, co się wydarzyło. Po niej następuje konceptualizacja, co oznacza ubranie w słowa tego, co się wydarzyło. Ostatnim etapem jest aktywne używanie wiedzy nabytej i języka obcego z wynikiem bardzo dobrym. Tak prowadzone zajęcia pozwalają na odniesienie sukcesu – w przypadku opisywanej studentki było to zdanie egzaminu z języka angielskiego na ocenę bardzo dobrą.

Druga sesja rozpoczęła się o 13.00. Dotyczyła funkcjonowania psychospołecznego osób głuchoniewidomych. Poprowadziły ją prof. dr hab. Marzenna Zaorska oraz dr hab. Kazimiera Krakowiak, prof. KUL. Pierwszym prelegentem w tej sesji była dr Magdalena Szubielska. Wygłosiła ona referat przygotowany wspólnie z dr. Ewą Niestorowicz, który dotyczył trafności badania psychologicznego osób głuchoniewidomych. Autorki zwróciły uwagę, że duże znaczenie w zaburzeniu poziomu trafności mogą mieć: znajomość osoby przeprowadzającej badanie, zmiana warunków następujących wraz z upływem czasu oraz niewłaściwy dobór osób badanych do grupy badawczej, co jest związane z małą dostępnością grupy badawczej. Kolejna prelegentka, prof. Kazimiera Krakowiak, wyjaśniła zróżnicowanie specjalnych potrzeb osób z uszkodzeniami słuchu przy włączaniu się do podjęcia pracy zawodowej. Celem wystąpienia była próba wstępnego rozpoznania przyczyn trudności i specjalnych potrzeb osób z uszkodzeniem słuchu, które rozpoczynają pracę zawodową. Po zdobyciu doświadczenia we wspieraniu studentów z uszkodzeniami słuchu w środowisku akademickim przychodzi czas na refleksję o dalszych losach absolwentów. Wydaje się, że uczelnie wyższe nauczyły się wspierać studentów, ale po skończeniu studiów pojawiają się problemy ze znalezieniem pracy. Zaniepokojenie tą sytuacją odnosi się nie tylko do skuteczności rehabilitacji, do fundamentalnych problemów sytuacji społecznej osób z niepełnosprawnością sensoryczną. Obserwuje się, że wykształceni niesłyszący mają poważne trudności w znalezieniu pracy. Można również powiedzieć, że w środowiskach pracy zawodowej niełatwo zorganizować grupy wsparcia. Mgr Elżbieta Oleksiak przybliżyła temat dotyczący skutecznej współpracy między rodzicami dzieci głuchoniewidomych oraz z nimi. Odpowiedzi na pytania odnoszące się do zakresu i jakości wsparcia były różne, ale rodzice najbardziej cenili sobie wzajemne doszkalanie się, wymianę doświadczeń, poznawanie działalności różnych placówek, połączenie wiedzy fachowej oraz rehabilitacji i edukacji z osobistymi doświadczeniami rodziców. Dla niektórych był to odpoczynek od rutynowych prac, kłopotów, możliwość zrobienia czegoś dla siebie. Nasuwa się tutaj pytanie, czy posiadanie dziecka głuchoniewidomego można traktować w kategoriach zysku, jeżeli chodzi o ich wiedzę i rozwój osobisty; odpowiedzi rodziców są twierdzące. Rodzice mają więcej cierpliwości, chcą dążyć do doskonałości, do przewartościowania świata, wzrasta ich wiedza o człowieku. Mają więcej tolerancji dla innych ludzi i upór w dążeniu do celu. Pomimo problemów, lepiej się czują wtedy, gdy z kimś porozmawiają, są w grupie, gdy ktoś pochwali ich dziecko, gdy są widoczne jego postępy. Każdy rodzic oczekuje od specjalisty

rzetelnej wiedzy na temat ich dziecka, a także szanowania ich decyzji i wyborów, respektowania prywatności rodziny i szczerzej współpracy.

Następnie odbyły się wykłady przygotowane przez dr. Tomasza Sękowskiego, dr. Grzegorza Wiącka oraz dr Elenę Hauge. Zwrócono w nich uwagę na różne modele przystosowania się do niepełnosprawności oraz różne formy wsparcia, jakie mogą być potrzebne osobom głuchoniewidomym.

Kolejna, III sesja została poprowadzona przez prof. UMCS dr hab. Zofię Palak i dr Justynę Korzeniewską. Dotyczyła ona edukacji oraz rehabilitacji osób głuchoniewidomych. Rozpoczął ją dr hab. Zdzisław Kurkowski, której omówił współczesne możliwości diagnozy słuchu. Podkreślił, że diagnoza w dużym stopniu jest obecnie uzależniona od możliwości technicznych. Mgr Karina Juraga-Horosz wygłosiła referat o dziecku głuchoniewidomym, z zespołem Churche, charakteryzującym się występowaniem szeregu wad, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie. Prelegentka wskazała na możliwe metody i strategie pracy z dzieckiem, ukazując możliwości rozwojowe dziecka.

Następny referat dotyczył dostępności do różnych form edukacji dzieci głuchoniewidomych. Został on wygłoszony przez mgr Elżbietę Paradowską i mgr Małgorzatę Książek. W Polsce uczeń głuchoniewidomy może trafić do szkoły typu segregacyjnego, czyli szkoły specjalnej, bądź typu niesegregacyjnego, czyli szkoły integracyjnej lub szkoły ogólnodostępnej. Wybór szkoły powinien nastąpić po dokładnym przeanalizowaniu indywidualnej sytuacji każdego dziecka. Dr Hanna Rudomska dokonała porównania edukacji rodzinnej i instytucjonalnej oraz przedstawiła badania na temat zachowań prawidłowych i nieprawidłowych dzieci głuchoniewidomych. Dr hab. Zofia Palak, prof. UMCS zaprezentowała referat dotyczący izolacji sensorycznej i społecznej osób głuchoniewidomych. Podała ona, że za osobę głuchoniewidomą należy uważać taką, która z powodu równoczesnego uszkodzenia wzroku i słuchu ma poważne problemy w życiu osobistym, społecznym, zawodowym oraz specjalne potrzeby edukacyjne i rehabilitacyjne. Są to takie potrzeby, które mogą być zaspokajane tylko przez wysoce specjalistyczne usługi. Następnie mgr M. Książek wyjaśniła specyfikę nauczania, orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się osób głuchoniewidomych. Ważne jest, aby osoba ta nabrała umiejętności, które pozwolą jej określić, w jakim miejscu w danym momencie się znajduje. Aby wiedziała ona, jak dotrzeć do określonego miejsca. W ostatnim wystąpieniu w tej części dr Justyna Korzeniewska omówiła ocenę efektywności interwencji psychologicznych i edukacyjnych w przypadku osób głuchoniewidomych.

Ostatnią sesję naukową poprowadzili prof. dr hab. Bogdan Szczepankowski oraz dr hab. Ewa Domagała-Zyśk. Sesja ta dotyczyła obecności osób głuchoniewidomych we współczesnym świecie. Mgr Krzysztof Wostal opisał funkcjonowanie osoby głuchoniewidomej w przestrzeni publicznej. Jego wypowiedź była oparta na własnych doświadczeniach, gdyż jest on osobą słabosłyszącą. Wymienił „mity”, które dotyczą osób niepełnosprawnych. Wyjaśnił, na jaką pomoc może liczyć osoba głuchoniewidoma w Polsce oraz w krajach Unii Europejskiej. Mgr Mateusz Ciborowski omówił zagadnienie „Międzynarodowych wytycznych dostępności serwisów www Web Content Accessibility Guidelines 2.0. Ich szanse i zagrożenia dla internautów głuchoniewidomych”. Wyjaśnił zasady przygotowania stron internetowych, tak aby uwzględniały one potrzeby osób głuchoniewidomych. Osoby, które mają znaczne uszkodzenie wzroku i słuchu, nie są w stanie usłyszeć dźwięku ani odczytać tekstu z ekranu. W takim przypadku bardzo ważną staje się transkrypcja tekstowa ścieżki dźwiękowej. Trzecim prelegentem w tej części była dr Ewa Niestorowicz. Jej wystąpienie dotyczyło wyzwania twórczych podejmowanych przez osoby głuchoniewidome. Osoby te mają odmienne widzenie świata, co widać w wytworach plastycznych. Inaczej pracę manualną będzie wykonywać osoba, która jest niedowidząca, a inaczej osoba, która jest głuchoniewidoma od urodzenia. Do niej dociera fragmentaryczna wiedza o otaczającym ją świecie. Mgr Irena Lewkowicz przedstawiła rolę teatru w życiu osoby niepełnosprawnej. Wypowiedź była również refleksją nad interpretacją ról, którą podejmuje osoba oglądająca spektakl, a także osoba występująca. Ostatni referat, który został wygłoszony w tej części, dotyczył sportów ekstremalnych uprawianych przez osoby niepełnosprawne. Wygłosił go mgr Mateusz Kotnowski. W wystąpieniu pokazane zostały stereotypy odnoszące się do niepełnosprawności oraz sposoby ich skutecznego zwalczania.

Głuchoślepotą może jawić się jako najpoważniejszy rodzaj niepełnosprawności, którą może zostać dotknięta osoba ludzka w różnym okresie życia. Dlatego zainteresowanie tym zagadnieniem może przyczynić się nie tylko do wszechstronniejszego poznania tematyki głuchoślepoty, ale także do opracowania prakseologicznych wskazań adresowanych do systemu edukacji i rehabilitacji osób głuchoniewidomych. Wskazania te ukierunkowane będą na poprawę sytuacji osoby głuchoniewidomej w środowisku rodzinnym, szkolnym, lokalnym, a także w szerszych kręgach społecznych.